

“Πολύτιμε φίλε ...”

Έκκληση του Αδαμάντιου Κοραή στον Ιωάννη Βαρβάκη

για βοήθεια στο πολύπαθο νησί της Χίου

Η οικονομική ενίσχυση του Γυμνασίου στη Χίο έμελλε να είναι αρχή μιας φιλίας δι’ αλληλογραφίας ανάμεσα στον Ιωάννη Βαρβάκη (1745-1825), τον πλούσιο έμπορο, και τον Αδαμάντιο Κοραή (1748-1833), τον διακεκριμένο λόγιο του νεοελληνικού διαφωτισμού. Η επικοινωνία των δύο ανδρών ξεκίνησε το 1818 και αποτέλεσε στήριγμα για την πατρίδα και την παιδεία. Ο Κοραής επαινούσε επανειλημμένως τον Βαρβάκη για τις πλούσιες δωρεές του και τον παρακινούσε να προσφέρει στήριξη στους δασκάλους της σχολής της Χίου ως *«γνήσιους αδελφούς του»* και στους *«μαθητές ως αγαπητά του τέκνα»*.

Στις 6 Μαΐου 1822 ο Αδαμάντιος Κοραής γράφει στον Ιωάννη Βαρβάκη, ο οποίος βρίσκεται στο Ταγκανρόγκ, μία επιστολή την οποία στέλνει μέσω των κυρίων Ροδοκανάκη στο Λιβόρνο, για να ζητήσει για μια ακόμη φορά τη συνδρομή του, θέτοντας δύο αιτήματα. Το ένα αφορά στην ασφάλεια των κατοίκων της Χίου και το άλλο στην επαναλειτουργία του Γυμνασίου της.

Για να επιτευχθεί η ασφάλεια των κατοίκων της Χίου από τις από ξηράς επιδρομές των *«βαρβάρων»*, προτείνει να αγοραστούν αρκετά πυροβόλα όπλα, για να οπλιστούν όχι μόνο οι πολίτες, αλλά και οι κάτοικοι των χωριών και να ζητηθεί από τους γενναίους Ψαριανούς να περιφέρονται με τα πλοία τους γύρω από το νησί της Χίου προσφέροντας προστασία.

Επιχειρηματολογεί στη συνέχεια υπέρ της επαναλειτουργίας του Γυμνασίου, που θα προσφέρει παιδεία όχι μόνο στους νέους της Χίου, αλλά και σε νέους από τα υπόλοιπα μέρη της Ελλάδας που βρίσκονται σε πόλεμο, καθώς θεωρεί ότι Παιδεία και Ελευθερία είναι έννοιες αλληλένδετες. Η σχέση του Ιωάννη Βαρβάκη με τη Χίο χρονολογούνται από τα προεπαναστατικά χρόνια. Ο Κοραής αναφέρεται στις ευεργεσίες του Βαρβάκη, όταν η Χίος ήταν ακόμη *«δούλη»*. Ο Βαρβάκης είναι για τη Χίο *«ευεργέτης και πατέρας δια τας γενναίας εις το γυμνάσιόν της δωρεάς»*. Μολονότι οι απανταχού Χιώτες έχουν σπεύσει να ανακουφίσουν την πατρίδα τους, κανείς δεν μπορεί να συγκριθεί με τον Βαρβάκη που, όπως πιστεύει ο Κοραής, *«είναι καλός να παρηγορήσει την ανάγκη της Χίου γρηγορότερα και προθυμότερα»*.

Ο Κοραής απευθύνεται στον Βαρβάκη με την πεποίθηση ότι συμμερίζεται τις απόψεις του για τους κινδύνους που εγκυμονεί η διακοπή της παιδείας. Γράφει χαρακτηριστικά: *«πολλά έθνη αφάνισαν τους τυράννους τους, λίγα όμως ξερίζωσαν την τυραννία από τις ψυχές τους»*.

Ο Κοραής γνωρίζει ότι ο Βαρβάκης θα ανταποκριθεί στα αιτήματά του, διότι, όπως επισημαίνει και στην επιστολή του, πάντα με πολύ *«προθυμία»* σπεύδει να βοηθήσει. Τον χαρακτηρίζει *«πλουσιδωρότερο από όλα τα τέκνα της Ελλάδος»*, γιατί πάντα συνδράμει την πατρίδα που κινδυνεύει και συμβάλλει με αυτόν τον τρόπο στην ελευθερία της. Γι’ αυτό και τον αποκαλεί *«ευεργέτη της Ελλάδος»*, πριν ακόμη την ίδρυση του ελληνικού κράτους,

εντάσσοντάς τον στον κύκλο των ευεργετών που θα βοηθήσουν στην αναγέννησή της. Κλείνοντας την επιστολή του, εύχεται στον Βαρβάκη να ζήσει πολλά χρόνια, για να βοηθήσει την Ελλάδα που θα χρειαστεί και τα επόμενα χρόνια τη στήριξη και τις ευεργεσίες του.

Είναι φανερό ότι η προσφώνηση «*πολύτιμε φίλε*» δεν αποτελεί απλά μια τυπική κι ευγενική προσφώνηση, αλλά εκφράζει την πραγματική ευγνωμοσύνη του Κοραή και τον θαυμασμό του για την προσφορά του Ιωάννη Βαρβάκη, την οποία χαρακτηρίζει «*πλουσιοπάροχη*», αναφερόμενος τόσο στις ευεργεσίες του στους απανταχού Έλληνες όσο και στην υποστήριξη του δικού του εκδοτικού έργου, της Ελληνικής Βιβλιοθήκης. Γι' αυτό και τον προσφωνεί «*ακριβέ μου φίλε*» κάνοντας στη συνέχεια τη διαπίστωση ότι είναι σπάνιο να έχει κάποιος έναν φίλο με το ήθος και τη γενναιοδωρία του Βαρβάκη. Αισθάνεται ότι τον τιμά η φιλία του και εκφράζει την υπερηφάνεια που τον έχει φίλο, διότι οι ευεργεσίες του θεωρεί ότι τιμούν και τον ίδιο. Γράφει χαρακτηριστικά: «*τα των φίλων κοινά, κοινάί τρόπον τινά γίνονται και αι ευεργεσίαι*».

Γνωρίζουμε ότι ο Ιωάννης Βαρβάκης ανταποκρίθηκε γενναιόδωρα στην έκκληση του Αδαμάντιου Κοραή. Από το Ταγκανρόγκ, όπου βρισκόταν, έστειλε στην Κωνσταντινούπολη ένα καράβι φορτωμένο σιτάρι, με την εντολή να πωληθεί και το ποσό να σταλεί όλο στο Γυμνάσιο της Χίου.

Η επιστολή δημοσιεύτηκε στο: Δαβίδ Αντωνίου (έρευνα- παρουσίαση), Η εκπαίδευση κατά την ελληνική επανάσταση 1821-1827. Τεκμηριωτικά κείμενα, τόμος Α, 1821-1825, Βουλή των Ελλήνων, Αθήνα 2002, σελ 76-77

Οι μαθητές του Ομίλου Ιστορίας, Με το βλέμμα στο 1821

Ειρήνη Αργυρού, Παναγιώτης Βαρκάτζας, Μαριαλένα Δημοβέλη, Γρηγόρης Καγκελάρης, Γεώργιος Μανουσόπουλος, Ηλίας Μπορμπόλης, Γαλάτεια Ράππου.

Υπεύθυνες καθηγήτριες οι φιλόλογοι Έλενα Γκίκα και Μαίρη Μπελογιάννη.